

ДО ПИТАННЯ ПРИНЦИПІВ ДІЯЛЬНОСТІ ГУМАНІТАРНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Лілія Миколаївна Білоус,

*здобувач ПВНЗ «Університету
сучасних знань»*

Особливе місце в процесі організації гуманітарної діяльності відводиться її фундаментальним принципам, проголошення та дотримання яких є основою прозорості, відповідальної та ефективної допомоги постраждалому внаслідок надзвичайних ситуацій населенню.

О.Ф. Скакун стверджує, що принципи є «стрижнем правової матерії (системи), оскільки буквально пронизують право, є орієнтирами для його подальшого розвитку, відображають його незмінну сутність і усталені в'язки в середині правової системи» [1, с. 221]. Водночас правова матерія в умовах збройних конфліктів та інших гуманітарних катастроф є особливою, характеризуючись множинністю змін на рівні нормативно-правового регулювання, а також недоступністю або обмеженням доступом населення до окремих передбачених законом публічних послуг.

У цьому контексті принципи діяльності гуманітарних організацій є унікальною категорією, передбаченою у міжнародних документах. Гуманітарні принципи схвалені 2 резолюціями Генеральної Асамблеї ООН (46/182 і 58/114). Вони стосуються роботи всіх учасників гуманітарної сфери, визначаючи, що таке гуманітарна допомога: надання життєво необхідної допомоги тим, хто її потребує, без будь-яких негативних відмінностей. Вони відрізняють гуманітарну допомогу від інших видів діяльності, наприклад, політичного, релігійного, ідеологічного чи військового характеру. Дотримання гуманітарних принципів полегшує доступ і прийняття, а також допомагає гуманітарним працівникам виконувати свою роботу. До таких принципів належать: гуманність, нейтралітет, неупередженість і незалежність. Гуманність означає, що людське страждання має вирішуватися, де б воно не було, приділяючи особливу увагу найбільш вразливим. Нейтралітет означає, що гуманітарна допомога не повинна надавати перевагу жодній стороні у збройному конфлікті чи іншій суперечці. Неупередженість означає, що гуманітарна допомога повинна надаватися виключно на основі потреби, без дискримінації. Незалежність означає незалежність гуманітарних цілей від політичних, економічних, військових чи інших цілей [2].

Особливої специфіки набувають принципи в діяльності окремих міжнародних гуманітарних організацій. Так, у діяльності Міжнародного медичного корпусу фундаментальними є наступні принципи: гуманність: Міжнародний медичний корпус звертається до людських страждань, де б вони не були. Гуманітарні дії захищають життя, здоров'я та повагу до людини; нейтралітет: Міжнародний медичний корпус не займає жодну

сторону в конфлікті та не бере участі в суперечках політичного, расового, релігійного чи ідеологічного характеру; неупередженість: гуманітарні дії Міжнародного медичного корпусу базуються на потребах і надають пріоритет найбільш невідкладним випадкам незалежно від національності, раси, статі, релігійних переконань, класу чи політичних поглядів; операційна незалежність: гуманітарні дії Міжнародного медичного корпусу повністю не залежать від будь-яких політичних, економічних, військових чи інших цілей його донорів або інших учасників, зацікавлених у сферах, де здійснюється робота [3].

При цьому слід зазначити, що в процесі осмислення гуманітарної діяльності можуть мати місце різні підходи до системи принципів такої діяльності

С.В. Волков у контексті дотримання принципу справедливості в процесі розподілу гуманітарної допомоги зазначає, що «приватний блок найбільш разюче впливає на репутацію українців як в Україні, так і за кордоном. Почасти складається враження, що така кількість людей, які потребують гуманітарної допомоги у вигляді безкоштовних обідів, гарячої їжі, теплого одягу, предметів гігієни, медикаментів, свідчить про те, що українці, навіть перебуваючи у відносно безпечних умовах працездатного віку, маючи фаховий досвід, освіту, не спроможні самотужки забезпечити своє життя» [4, с. 333].

У цьому контексті слід розуміти, що, на жаль, гуманітарні кризи часто пов'язані з умовним поділом населення постраждалих регіонів на тих, хто дійсно потребує допомоги, та тих, хто використовує ситуацію у власних корисливих цілях, маючи при цьому все необхідне для комфортного життя. З огляду на це забезпечення принципу справедливості в процесі діяльності гуманітарних організацій має бути пов'язано з системою стримувань та обмежень, чітким визначенням цільових груп під час виникнення тієї чи іншої надзвичайної ситуації.

Особливої важливості у діяльності гуманітарних організацій набуває принцип інноваційності. Дослідники відзначають, що гуманітарний сектор постійно стикається з організаційними та операційними проблемами, щоб задовольнити потреби населення, яке постраждало від війни, стихійного лиха, переміщення та надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я. З метою підвищення ефективності та результативності заходів реагування гуманітарні інноваційні ініціативи спрямовані на розробку, тестування та масштабування різноманітних нових та адаптованих практик, продуктів і систем. Інноваційний процес викликає такі важливі етичні міркування, як належне залучення постраждалого від кризи населення до визначення проблем і потенційних рішень, пом'якшення ризиків, забезпечення підзвітності, справедливий розподіл допомоги і управління очікуваннями [5].

Принцип інноваційності в діяльності гуманітарних організацій також тісно пов'язаний з використанням соціальних мереж. Як платформа для обміну зображеннями та розташуванням, Instagram пропонує візуальний доступ до подій, досвіду та ситуацій у спосіб, який є

мобільним і контекстним. У партнерстві з Австралійським Червоним Хрестом науковці розробили змішану методологію використання даних Instagram для ідентифікації та розуміння повсякденної гуманітарної діяльності людей у великому міському центрі (Мельбурн, Австралія) поза часовими рамками кризи. Дослідження об'єднує збір даних хештегів із тематичний аналіз у Географічній інформаційній системі (ГІС), щоб використовувати візуалізацію зв'язків між типами гуманітарних дій, їх мотиваціями та контекстними ситуаціями з точними місцями [6, с. 1870].

Таким чином, у діяльності гуманітарних організацій особливої важливості набувають принципи як незмінні начала, ключові положення, які є незмінними, незважаючи на перебіг збройного конфлікту, масштаби природної чи техногенної катастрофи, позицію вищого політичного керівництва держави, на території якої виникла гуманітарна криза. Проаналізовано принципи гуманності, нейтралітету, неупередженості, незалежності (операційної), справедливості та інноваційності в контексті діяльності гуманітарних організацій.

Список використаних джерел

1. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків: Консум, 2001. 656 с.
2. Humanitarian principles // European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations: сайт. URL: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/who/humanitarian-principles_en.
3. Our Values & Principles // International Medical Corps: сайт. URL: <https://internationalmedicalcorps.org/who-we-are/our-values-principles/>.
4. Волков С.В. Гуманітарна допомога в Україні: сучасні виклики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 8. С. 332-334.
5. Brahimi L., Krishnaraj G., Pringle J., Schwartz L., O'Mathuna D., Hunt M. The Ethics of Humanitarian Innovation: Mapping Values Statements and Engaging with Value-Sensitive Design. *Canadian Journal of Bioethics*. 2023. № 6 (2). URL: <https://www.cjb-rcb.ca/index.php/cjb-rcb/article/view/437>.
6. McCosker A., Kamstra P., De Cotta T., Farmer J., Shaw F., Teh Z., Panah A. Social media for social good? A thematic, spatial and visual analysis of humanitarian action on Instagram. *Information Communication & Society*. 2021. № 24 (13). pp. 1870-1890.